

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA AZ 1898. ÉVBEN.

A könyvtár történetében korszakot alkot a lefolyt év. Az 1848. évi XVIII. törvénycikk helyébe a törvényhozás megalakította a nyomdai köteles-példányok beküldéséről szóló 1897. évi XLI. törvénycikket, mely a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak 1898. évi február hó 1-én 5620. szám alatt az igazságügyi miniszter úrral együttesen kibocsátott rendeletével egyetemben a Magyar Nemz. Múzeumot tényleg abba a kedvező helyzetbe juttatja, hogy az a hazai irodalmi termékeknek a törvény hatályba lépésének napjától, 1897. deczember 11-ikétől kezdve valódi letéteményese legyen.

A törvény pontos végrehajtása, az egészen más alapokra fektetett könyvtári kezelés és ellenőrzés tetemes munkát rótt a múzeum könyvtárára, mi a helyiségek és a munkaerő szaporítását tette szükségessé. Gondoskodás történt arról, hogy a havonként érkező hirlapi és évnegyedenként érkező nyomtatványi küldemények átvételére és feldolgozására a múzeumi épület földszintjén külön helyiség rendeztessék be, a könyvtár tisztviselői létszáma a költségvetési törvény alapján egygyel szaporított, és mindenek előtt az idézett miniszteri rendelet intézkedett arról, hogy az ellenőrzés lehetősége céljából a Magyarország területén működő nyomdák és sokszorosító intézetek jegyzéke a törvényhatóságok útján a Magyar Nemz. Múzeummal közöltessék.

E hivatalos bejelentések alapján készült el a nyomdák törzskönyve, mely az 1898. deczember elsei állapot szerint 171 székesfővárosi és 561 vidéki nyomdának nevét tartalmazza, a havonként vagy évnegyedenként teljesített beküldés feljegyzésével. Ezen, összesen 732 létező nyomda közül 276-ra rúg azoknak a száma, melyek törvényszabta kötelességüknek az év végeig nem tettek eleget. E számban jobbara kisebb, leginkább oly nyomtatványokat

termelő nyomdák találhatók, melyek nem esnek a beküldés kötelezettsége alá. A nagyobb, valóban irodalmi termékeket produkáló nyomdák a legpontosabban küldik be termékeiket, úgy hogy az új törvény a múzeum könyvtárának gazdag gyarapodását idézte elő.

Mily jelentékeny volt a beküldés s mily fokozódott tevékenységet igényelt az új törvény végrehajtása, mutatják a következő számadatok:

A 732 létező nyomda mindegyike utasítást kapott a könyvtártól az új törvény intézkedéseire és a beküldés módozataira nézve. Az első beküldési időtől, 1898. évi február elejétől kezdve december hó végéig 456 különböző nyomdától 1548 csomag nyomtatvány érkezett a Magyar Nemzeti Múzeumba, melyeknek átvétele a tartalom pontos átvizsgálása után elismertetett. A köteles-példányok ügyével foglalkozó levelezésekről, átvételi elismervényekről és küldeményekről külön postakönyv vezetve, felemlítésre méltó, hogy a törvény életbe lépése idejétől az év végeig a könyvtár csupán az 1897: XLI. törvényzikkből kifolyólag 2437 postai küldeményt továbbított. Hiányos vagy a törvény intézkedéseinek meg nem felelő módon történt beküldések 689 esetben tették a reklamálást szükségessé.

A nyomtatványi osztályon kívül a hirlapkönyvtár is rendkívüli módon gyarapodott az 1897. évi XLI-ik törvényzikk által. A hirlapok havonként, illetőleg negyedévenként küldetve be, az eddigi kezelési mód, annak egyszerűsítése érdekében, változást szenvedett.

Gyarapodás szempontjából, e két nyomtatványi osztály mellett, a kézirati és levéltári osztály sem maradt hátra, mint erről az alábbi számadatok tanuskodnak.

A személyzeti létszámban *Major Lajos* segédőr halála, *dr. Bartha József* segédnek gimnáziumi tanárrá történt kinevezése és az állami költségvetés keretében egy új őri állás szervezése nagyobb változásokat idézett elő. Az újonnan szervezett őri állásra *Horváth Ignác* segédőr lépett elő; *dr. Sebestyén Gyula* és *dr. Áldásy Antal* segédek segédőrökké, *Havran Dániel*, *Kováts László* és *dr. Hubert Emil* díjnokok pedig múzeumi segédekké nevezettek ki. Magasabb fizetési osztályba léptek elő: *dr. Schönherr Gyula* levéltárnok és *dr. Esztegár László* segéd. Az újonnan szervezett állással a könyvtári alkalmazottak létszáma:

14 tisztviselő (1 igazgató-őr, 3 őr, 5 segédőr, 5 segéd), 4 díjnok, 1 laboráns, 6 szolga, 2 felvigyázó, összesen 27.

A könyvtár tisztviselői közül hivatalos kiküldetésekből a következők vettek részt: *Fejérpataky László* egyetemi tanár, igazgató-őr két ízben Veszprémbe utazott néhai Véghely Dezső oklevélgyűjteményének átvizsgálása céljából; ugyanő múzeumi és könyvtári orsz. felügyelői minőségében megtekintette az ország nevezetesebb könyvtárait és miniszteri megbízásból, a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége képviseletében, részt vett a Sanct-Gallenben tartott könyvtárnoki értekezleten. Dr. *Erdélyi Pál* segédőr Veszprémbe a Véghely-féle gyűjtemény átvizsgálásánál segédkezett.

A M. Nemz. Múzeum megfelelő rovatából nyert támogatással dr. *Sebestyén Gyula* segédőr délnémet és franciaországi könyvtárakban középkori kézirati tanulmányokat végzett, míg dr. *Esztegar László* múzeumi segéd Párisban a nagy könyvtárak szervezetét és kezelését tette tanulmánya tárgyává.

A könyvtár folyóirata, a *Magyar Könyvszemle*, dr. *Schönherr Gyula* levéltárnok szerkesztésében a lefolyt éven át is változatos tartalommal jelent meg.

A könyvtárhoz beérkezett és elintézett hivatalos ügyiratok száma 770 volt.

Megemlítendő, hogy a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége kezdeményezésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1898-ik év nyarán a könyvtár helyiségeiben könyvtárnoki tanfolyamot szervezett, melynek három hétig tartott előadásain és gyakorlatain jogakadémiai, középiskolai tanárok, tanító rendek és felekezetek kiküldöttei, számszerint 14-en, vettek részt. Az előadások és gyakorlatok tartásával a könyvtár tisztviselői, u. m. *Fejérpataky László* igazgató-őr, *Kollányi Ferencz* őr, dr. *Schönherr Gyula* levéltárnok és dr. *Erdélyi Pál* segédőr bizattak meg. Tananyagul a könyvtár gazdag készlete szolgált, mely az elméleti ismeretek gyakorlati kiegészítésére legjobban alkalmas. A jövőben folytatandó hasonló tanfolyamok kétségtelenül biztosítani fogják a hazai könyvtárügy fejlesztése körül a múzeum könyvtárának azt a vezető szerepet, melyre céljánál és anyagánál fogva hivatott.

A könyvtár egyes osztályainak állapotáról a következő adatokkal számolunk be.

I. A *nyomtatványi osztály* köteles-példányokban 10.530 dbbal, áthelyezés útján (a könyvtár és a múzeum egyéb osztályaiból) 70, ajándék útján 2641, vétel útján 956, csere útján 11, összesen 14.208 darabbal gyarapodott. Ezekhez járul még 23.479 db apró nyomtatvány, melyek természetük szerint 10 csoportba osztva (alapszabályok, halotti jelentések, hivatalos iratok, periratok, falragaszok, műsorok, körlevelek, szinlapok, zárszámadások és üzleti jelentések, vegyesek) őriztetnek meg.

Rohamos emelkedés észlelhető a köteles-példányként beérkező nyomtatványok számában, mi az új törvény hatása. Mert míg 1896-ban e czímen 5113 darab mű és 3793 apró nyomtatvány, 1897-ben pedig 5461 mű és 3586 apró nyomtatvány küldetett be: addig 1898-ban e nyomtatványok együttes darabszáma a *harmincznégyezret meghaladja*.

A könyvek vásárlására fordított összeg 2071 frt 25 krt. 462:50 bir. márkát és 75 frankot tett ki.

Ajándékok révén feltűnő módon gyarapodott a könyvtár nyomtatványi osztálya, mit az ajándékozók hosszú sorozata bizonyít, kiknek teljes névsora:

Ábrányiné Katona Klementin, Ahn Frigyes (Grác), Akadémia (M. Tud.), Áldásy Antal, Államszámvevőség elnöksége, Állategészség szerk., Állatvédő-egyesület, Alsó-Lendva nagyközség, Altenburger Gyula, Armenia szerk., Asbóth Oszkár, Athenaeum részvénytársaság, Austerlitz Zsigmond (Bécs), Bábakalauz szerk., Bajavidéki rk. néptanító egyes., Balázs István, Baranyamegye alispánja, Barna Henrik (New-York), Bécsi Statistische Central-Commission, Bécsi tud. akadémia, Békefi Remig, Berzeviczy Egyed, Besztercebányai egyházmegyei hatóság, Blau Lajos, Bónis Elemér, Boromaeus szerk., Briquet C. M. (Genf), Brünni iparművészeti múzeum, Brüsszeli nemzetközi bibliografiai intézet, Budai könyvtár-egylet., Budapest székes-főváros, Budapesti ág. hitv. ev. magyar-német egyház, Budapesti egyetem bölcsészeti kara, Budapesti egyetemi könyvtár, Budapesti kegyesrendiek házfőnöksége, Budapesti kereskedelmi és iparkamara, Budapesti Orvos-egylet, Budapesti sz.-fővárosi statisztikai hivatal, Budapesti Szemle szerk., Chicagói John Crerar library, Coe Charles (London), Csongrádmegye alispánja, Cziklay Lajos, Daday Jenő, Darnay Kálmán, Debreczeni jogakadémia igazgatósága, Debreczeni keresk. akadémia, Délmagyarországi tört. és rég. múzeum-egylet, Dom a skola szerk., Donáth Gyula, Dorfmeister J. A. (Bécs), Dömötör László, Dömötör Miksa, Dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület, Éble Gábor, Egeri egyházmegyei hatóság, Egeri érseki jogliczeum igazgatósága, Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület főtítkári hivatala, Eperjesi ág. hitv. ev. lyceum, Eperjesi Széchenyi-kör, Építészeti szemle szerkesztősége, Erdély szerkesztősége, Erdélyi Múzeum-egylet, Erdélyi Múzeum szer-

kesztősége, Erdélyi Pál, Erdészeti Lapok szerkesztősége, Esztegar László, Esztergomi egyházmegyei hatóság, Ezredéves orsz. kiállítás igazgatósága, Fehér József, Fejérvataky László, Fejes István, Fenyvesy Ferencz, Ferenczi Zoltán, Ferenczrendiek laibachi tartományi főnöksége, Firenzei Biblioteca Nazionale, Flatt Károly, Földművelésügyi miniszterium, Földtani intézet, Főrendiház irodája, Fraknói Vilmos, Franklin-társulat, Füredi Ignác, Gajlsler J. F. (Varsó), Gebé Andor, Gentili Pietro (Róma), Geréb József, Gladics Pál, Goll János, Göteborgi tudományos társaság, Gráci tört. egyeslet, Grill Károly könyvkeres., Hampel József, Hauser Ottó (Zürich), Havas Rezső, Hegedüs Loránt, Heraldikai és Genealogiai Társaság, Herman Ottó, Héya Mihály, Highley Frank M. (Philadelphia), Hintz Emil, Hítségoklati folyóirat szerk., Hodinka Antal, Horn Ede (Páris), Horváth Géza, Hörk József, Hubert Emil, Hunka Emánel, Igazságügyi miniszterium, Isten ígéje szerk., Izraelita irodalmi társaság, Jedlicska Pál, Jézus sz. szívének hírnöke szerk., Jó pásztor szerk., Jogtudományi Közlöny szerkesztősége, Jókai Mór, Kálmán Dezső, Kalocsai egyházmegyei hatóság, Kanyaró Ferencz, Kara Győző, Kárpát-egyesület, Kath. hitvédelmi folyóirat szerk., Katholikus Paedagogia szerkesztősége, Keil József, Kelecsényi Károly, Képviselőházi iroda, Képzőművészeti Társulat, Kerekes Pál, Kereskedelemügyi miniszterium, Kereskedelmi múzeum, Kereskedelmi szakoktatás szerk., Keresztény Magvető szerk., Kerntler Ferencz, Kéry Gyula, Király Péter, Klebelsberg Géza, Klinikai füzetek szerk., Kollányi Ferencz, Kolozsvári egyetemi könyvtár, Kolozsvári gazdasági tanintézet, Kolozsvári keresk. és iparkamara, Komlóssy Arthur, Kossuth Ferencz, Kovács Sándor, Kozma Bernát, Königsbergi phys.-ökon. Gesellschaft, Körösy József, Közgazdasági Szemle szerkesztősége, Közös pénzügyminiszterium, Központi papnevelő irod. iskolája, Krakkói tud. akadémia, Kulcsár Endre, Külföldi egyh. szónoklatok szerk., Lasz Samu, Latinovits Géza, Légrady testvérek, Lendl Adolf, Lengyel Dánielné, Lóczy Lajos, Löw Immanuel, Ludovika-Akadémia Közl. szerk., Madarász Gyula, Mágócsy-Dietz Sándor, Magyar Fogászati Szemle szerk., Magyar földrajzi társulat, Magyar Gazdák Szemléje szerk., Magyar Gazdaságtörténeti Szemle szerk., Magyar jogász-egyeslet, Magyar Kisdédovács szerk., Magyar Könyvszemle szerk., Magyar Mész szerk., Magyar Mérnök és Építészeti egyl. Közl. szerk., Magyar Nemz. Múzeum állattára, Magyar Nemz. Múzeum irodája, Magyar Néprajzi Társ., Magyar nyomdászat szerk., Magyar ornithologiai központ, Magyar orvosi archívum szerk., Magyar Paedagogia szerk., Magyar Sion szerk., Magyar tanítóképző szerk., Magyar zsidó szemle szerk., Márki Sándor, Maros-Tordamegye alispánja, Matica Srbske, Méhészeti egyesület, Méhészeti Közlöny szerk., Melich János, Meteorologiai intézet, Mezőgazdasági Szemle szerk., Michaelis Lajos, Mocsáry Sándor, Müller D. H. (Bécs), Nagy Sándor, Nagyvárad kir. jogakadémia igazgatósága, Neiger Sándor, Nemzeti Nőnevelés szerk., Neue Heidelberger Jahrbücher szerk., New-yorki Astor-könyvtár, Obzor szerk., Oláh Gyula, Olasz közoktatásügyi miniszterium, Országos állatorvosegyesület, Országos levéltár, Országos Törvénytár szerkesztősége, Osztrák kereskedelmi miniszterium, Osztrák-magyar bank, Parmai kir. könyvtár, Pénzügyminiszterium, Pesti Hírlap kiadóhivatala, Petényi Ottó, Petrik Géza, Polgár Kálmán, Pongrácz Elemér, Pösch Jenő,

Pozsonyi ág. hitv. ev. theológiai akadémia, Pozsonyi orvos-természettudományi egyesület, Protestáns Pap szerk., Pulszky Ágost, Pulszky Ferenc özvegye, Püspöky Graczián, Raffay Ferenc, Rákosy Jakab, Récsey Viktor, Róna Béla, Rothschild-könyvtár (Frankfurt a. M.), Rupp Kornél, Sándor szerb király ő Felsége, Schilberszky Károly, Schlosszer I. (Bécs), Schmidt Ferenc, Schulppe György, Sebestyén Gyula, Sebetič Rajmund, Sepszi-Szentgyörgy városa, Sepszi-szentgyörgyi székely Mikó-kollégium, Simonsen D. (Kopenhága), Singer és Wolfner cég, Solymossy Sándor, Sopron-vármegye közönsége, Spiegler Gyula, Sponer Andor, Statisztikai központi hivatal, Stefánia-egylet, Stewart Charles (St.-Paul), Stoll Ernő, Szabadalmi hivatal, Szádeczky Lajos, Szalay Imre, Szegedi keresk. és iparkamara, Székesfejérvári püspöki iroda, Széki állami iskola igazgatósága, Szent Család kis követe szerk., dr. Szinnyei József, id. Szinnyei József, Szinyey-Merse István, Szódi S., Szűz Mária virágos kertje szerk., Tanügyi Értesítő szerk., Technologiai iparmúzeum, Teleki Sándor gróf, Telekkönyv szerkesztősége, Tengerészeti Akadémia, Természettudományi társulat, Thallóczy Lajos, Thán Károly, Thúry Etel, Thúry József, Tiszáninneri ev. ref. egyházkerület, Tóth Mike, Trondhjemi norvég tud. társulat, Turul szerkesztősége, Ungaria szerkesztősége, Ungarische Biene szerk., Upsalai egyetemi könyvtár, Vadász és Versenylap szerk., Vágó Gyula, Vallás- és közoktatásügyi miniszterium, Varga Mihály, Vasárnap tanító szerk., Vendvidéki közművelődési egyesület, Vértesy Kálmán, Vörös kereszt egyesület, Walter Gyula, Weinwurm Antal, Wodianer F. és fia könyvker., Würzburgi phys.-med. Gesellschaft, Zirczi cisztercita rend apátja.

Az ajándékozók összes száma 288.

A nyomtatványi osztály szerzeményei közt különösen kiemelendők a régi magyarországi irodalmi termékek, melyek között több igen ritka darabot, sőt unikumokat is szerzett meg a könyvtár. Ilyenek: 1. JK két darab latin és görög nyomtatvány, melyek az 1555. évben Brassóban kerültek ki sajtó alól. 2. Heltai krónikájának egy csaknem teljes példánya. 3. Kalendárium az 1584. esztendőre, Nagyszombat. 4. Judicium (magyar nyelven) az 1589. esztendőre. 5. Szepsi Czombor Márton, Europica varietas; Kassa, 1620. 6. Peczeli Király Imre, Catechismus; Lőcse, 1635. 7. Noulu Testamentu (oláh nyelven); Gyulafejérvár, 1648. 8. Psaltirea (oláh nyelven); Gyulafehérvár, 1650. 9. Szőnyi István, Paraditsomi mulatóság; Kolozsvár, 1690. 10. Werőczy Ferencz, Lelki harc; Kolozsvár, 1691. 11. Siderius, Catechismus; Kolozsvár, 1690. 12. Molinaeus Péter, Pax animae; Kolozsvár, 1680. (Páris-Pápai Ferencz sajátkezű ajánlásával.) 13. Balassa-Rimai Istenes énekei; Lőcse, 1712. (eddig ismeretlen kiadás).

A könyvtár olvasótermét 13,474 egyén látogatta, kik 29,970 kötetet használtak. Kikölcsönzés útján pedig 1563 egyénnek 2391

kötet adatott ki. E számba nincs betudva azon könyvek mennyisége, melyeket egyes kutatók a könyvtár belső helyiségeiben használtak. Könyvtári látogatási jegy 1736 adatott ki.

A könyvtári anyag feldolgozása némileg a tavalyi eredmény mögött maradt, amennyiben 4014 mű osztályoztatott, melyekről 1951 könyvtári czédula készült (a tavalyi eredmény: 5247 mű, 6967 czédulával). Kötés alá 683 kötet adatott, míg a folyóiratok hiányzó régiek számainak utólagos reklamálása 84 eset közül eddigelé 33 ízben járt kedvező eredménnyel.

Hogy a könyvtári feldolgozás nem érhetette el a tavalyi eredményt, ennek oka az 1897. évi XLI. törvényczikk életbeléptetésében és pontos végrehajtásában rejlik. A köteles-példányok átvétele, a csomagok átvizsgálása, a nyomdatermek-kimutatásokkal való egybevetése, az átvételek elismerése, a nyomdák kitanításával és utbaigazításával járó kiterjedt levelezés és tömeges reklamálások ez első átmeneti esztendőben a nyomtatványi osztály három alkalmazottjának munkásságát vették igénybe. E mellett azonban a könyvtár előkészítette az ezentúl rendszeresen kiadandó évi járulékkatalogus anyagát, mely első sorban az új törvény alapján beküldött nyomdatermékeket foglalván magában, egyúttal Magyarország évi irodalmi termelésének bibliografiája is lesz.

II. A *kézirattár* gyarapodása a következő: ajándék útján 63 kézirat, 60 irodalmi levél, 13 fénykép-másolat, 1 kézirat; vétel útján 81 kézirat, 60 irodalmi levél, 8 fénykép-másolat; áthelyezés útján (a könyvtár egyéb osztályaiból) 4 kézirat, 94 irodalmi levél; bizonyos feltételekhez kötött átadás által 22 kézirat. Az összes gyarapodás 170 kézirat, 215 irodalmi levél, 21 fénykép-másolat, 1 kézirat; együtt 407 darab.

Kéziratok vételére 316 frt 50 kr. és 820 márka fordított. Ajándékaikkal pedig a következők gazdagították a kézirattárat:

Esztegar László, özv. Ferenczy Károlyné, Forster Gyula, Gohl Ödön, Hampel Józsefné, Hintz Emil, a kereskedelemügyi miniszter, mint az ezredéves orsz. kiállítás elnöke, Kéry Gyula, özv. Lengyel Dánielné, Ludvig a Béla, Magyar Könyvszemle szerkesztősége, Melich János, Neweklovsky Hermin, Ordódy István, br. Podmaniczky Frigyes, Pulszky Ferencz özvegye, Schönherr Gyula, Setéth Endre, Stoll Ernő, Szathmári-Király Barnabás, Tóth Kázmér, Weinwurm Antal.

A szerzemények közt első helyre teendő egy esztergomi misekönyvnek XV-ik századi díszes, miniatürekben bővelkedő kézírata, mely külföldről vétetett meg (700 márkáért).

Belső értékük miatt kiemelendők néhai Pulszky Ferencz kézíratai és naplójegyzetei, melyeket az elhunyt özvegye adott át, 22 kötetben. Mint érdekes szerzemény felemlítendő Szathmári-Király Ádám kuruczkori naplójának II—III. kötete, melyeket Szathmári-Király Barnabás a kézirtárban már rég meglévő I. kötet kiegészítésére ajándékozott. A kézirtárba kerültek az ezredéves orsz. kiállítás történelmi főcsoportjának egybegyűjtött anyagára vonatkozó törzskönyvek, gyűjtési, összeirási és bejelentési iven; ez összesen 51 kötetnyi gyűjtemény egyrészt maradandó emléke a történelmi főcsoport munkásságának, másrészt pedig úgyszólván a magyar régiségek repertoriumának tekinthető.

A kézirtárat a lefolyt évben 266 kutató látogatta, kik 626 kézirtatot, 381 irodalmi levelet és 4 fényképmásolatot, összesen tehát 1011 darabot használtak.

Az újabb szerzemények kivétel nélkül feldolgoztattak. A régiebb szerzeményekből a Waltherr-féle nagy gyűjtemény rendezése befejezést nyert; a Kertbeny- és Wenzel-féle nagy gyűjtemények végleges rendezése megkezdődött. A szláv nyelvű kézirtatok a könyvtár szakértő tisztviselője által teljesen átrevizáltattak és leltárjuk újra készült. Kötés alá 141 kézirtat adatott.

A kézirtárnak egyik legbecsesebb, irodalomtörténeti szempontból legértékesebb része az a sok ezer darabból álló irodalmi levelezés, mely régiebb és újabbkori írók között folyt. E levelezés régi kézirtatári kezelése sem az igényeknek, sem az egyre növekvő használatnak meg nem felelt. A használhatóság érdekében az eddigi kezelési módot meg kellett szüntetni s a több ezernyi levél rendezését — pontos mutatóczédulák készítése mellett — levéltári elvek alapján kellett végrehajtani. Így létesült a kézirtárban az *Irodalmi Levelestár* csoportja, melybe ez ideig 5594 irodalmi levél soroltatott, melyekről 1971 czédula készült.

III. A *hírlapkönyvtár* gyarapodása köteles-példányokban 830 hírlap (és pedig 643 magyar, 127 német, 60 tót, román, olasz stb.) 81,206 száma, áthelyezés útján (a könyvtár egyéb osztályai-ból) 1 hírlap 52 száma, ajándék útján 23 hírlap 3492 száma, vétel útján 15 hírlap 754 száma: összesen 869 hírlap 85.504

száma. A nyomdai köteles-példányok beküldéséről intézkedő új törvény hatását legjobban mutatja az, hogy az 1897. év folyamán e czímen csak 67.302 hirlapszám érkezett a könyvtárba, a minél az 1898-ik évi eredmény közel 14,000-rel több.

Ajándékozók a következők: Böszörményi Géza, Budapest székes-főváros könyvtára, Puky József, Spitzer József és legelső sorban a M. Tud. Akadémia, mely négy nagy fuvarnyi hirlap-tömeget bocsájtott a könyvtár rendelkezésére oly czélből, hogy belőle régi évfolyamok hiányai kiegészíthetők legyenek. A hónapok óta folyó és még hosszú ideig tartó kiválogatás nagy mértékben fogja gazdagítani és teljesebbé tenni a múzeum anyagát.

A becsesebb és ritkább régi hirlapok közül a következők szereztettek meg: Ismertető, 1836. és 1839. 2-ik rész; Kémlő, 1839. 1-ső rész; Nemzeti Ujság, 1848.; Pest-Ofner Zeitung, 1848.; Figyelmező, 1848—1850.; Ábrázolt folyóirat, 1848.; Reichs-Bremse, 1849.; az újabbakból az Amerikai Népszava, 1895—7. évf. Vásárlásra 59 frt fordított.

A hirlapkönyvtarat 2320 olvasó vette igénybe, kik 5025 kötetet használtak, házon kívül pedig 29 egyénnek 242 hirlapkötet kölcsönöztetett ki; együtt tehát 2349 egyén 5267 kötetet használt.

Az 1897. évi XLI. törvényezikk a jelen évben lépvén életbe, ez átmeneti esztendő szerfölött megnehezítette a hirlaptári kezelést, a mennyiben a nyomdák nagy része a régi mód szerint számonként vagy így is és a törvényszabta határidőben összegyűjtve is beküldte az anyagot, mi a rend fenntartását nehezé tette. Az új beküldési mód új mutatók, jelesen egy napilapok törzskönyvének készítését tette szükségessé, hogy a beküldés ellenőrizhető legyen.

Ez új munkálatok végzésén kívül czéduláztatott 180 új hirlap 536 évfolyama, és átnézetett 1024 ujság 57,951 száma. Az 1897 december 11-ikét, vagyis az említett törvény életbelépését megelőző időből származó hiányok pótlására 398 reklamáló levél küldetett szét, melyekben a könyvtár 3631 hiányzó hirlapszám utólagos beküldését kérte; ezekből beérkezett felénél jóval több, vagyis 2044 szám, s így a reklamálás teljes sikerrel járt. Köttetett, megelőző átnézés és az esetleges hiányok pótlása után, 485 kötet hirlap; a kötés költsége 792 frt 58 krt vett igénybe.

IV. A *levéltár* gyarapodása az elmúlt évben is tetemes

volt. Ajándék útján 510 drb, vétel útján 3950 drb, örök letétemény útján 1441 darab, összesen 5901 darab. Ehhez járul még néhai Pulszky Ferencz iratainak és levelezésének 3000 darabnál többre tehető anyaga, mely az elhunyt özvegye által adatott át. Mindent összevéve, a levéltár évi gyarapodása a 9000 darabot megközelíti: pontos számadatok a Pulszky-féle irodalmi és politikai levelezés folyamatban lévő rendezése miatt még nem közölhetők.

Ajándékokkal a következők gyarapították a levéltárat: Gizella és Mária Valéria főhercegnők ő fenségeik: továbbá Báruczay Oszkár, Bárky-Berhét Olga, Bónis Elemér, özv. Ferenczy Jánosné, Forster Gyula, Hosszú Róza, Kéry Gyula, Kormos Béla, Kossuth Ferencz, Méhes Kálmán, Mikri János, Pulszky Ágost, Pulszky Ferencz özvegye, Schönherr Gyula, Stöll Ernő, Szalay Imre, Wachsmann Ferencz, Weinwurm Antal, egy ismeretlen, és végül egy magát megnevezni nem akaró egyén, ki 181 drb iratot tartalmazó lepecsételt csomagot adott át, melynek felbontása bizonyos feltételekhez van kötve.

Okiratok vételére 4468 frt 50 kr. fordítottatott.

Az év szerzeményei közt legelső helyre teendők boldogult *Erzsébet* királyné ő Felsége emléktárgyai, melyek Gizella és Mária Valéria főhercegnők ő fenségeik fenkölt lelkü adományából jutottak a Magyar Nemzeti Múzeumba.

Az emléktárgyak darabszáma 43; s minthogy ezek túlnyomó részükben különböző alkalmakkor ő Felségéhez intézett feliratokból és üdvözlésekből állanak: elhelyezésük a könyvtár levéltári osztályában mutatkozott a legcélszerűbbnek. Gondoskodás történt az iránt is, hogy e nagybecsű emléktárgyak a könyvtár Széchenyi-termében oly módon nyerjenek elhelyezést, hogy nevezetesebb darabjaik, mint pl. az 1867. évi koronázás alkalmából készült diszalbum, a főszereplők színezett fényképeivel, a jász-kún kerület által ajándékozott női fejdísz, a feliratok közül az értékesebbek stb., az érdeklődők által bármikor megtekinthetők legyenek.

Az elmúlt évben megszerzett gyűjtemények között a legnagyobb Szendrei Jánosé, mely 3000 frtnyi vételáron került a Múzeum birtokába. Végleges megállapítás szerint a gyűjteménynek levéltári része 2243 darabot, köztük 2 drb. árpádkori, 12 drb XIV-ik, 47 drb XV-ik és 7 drb XVI-ik századi (1526 előtti) oklevelet tartalmaz.

Hasonlóképp becses egy 473 darabot tartalmazó gyűjtemény, mely a szlaveticzi gróf Orssich család levéltárából került vétel útján a múzeum tulajdonába. Végül Kende S. bécsi antiquártól szintén megszereztetett egy 119 darabból álló oklevélgyűjtemény, mely a többi közt II. Ulászlótól is egy eredeti czimeradományt foglal magában. Czimeres és nemesleveleink csoportja is nagy mértékben gyarapodott, a mennyiben annak anyagához egy év alatt 34 darab járult.

Az újabbkori iratok közt kétségtelenül legbecsesebb néhai Pulszky Ferencz politikai és irodalmi levelezése, mely elhunyt jelesünk összeköttetéseire, politikai és irodalmi szereplésére, a gyűjtemény több ezer darabjával, élénk világot vet.

A letéteményezett családi levéltárakhoz csak egy járult: a brezoviczai *Bugarin-Horváth* család levéltára. Ezzel együtt a Múzeumban letéteményezett családi levéltárak száma 43-ra emelkedett. Korábbi letétemények közül kiegészítést nyertek: a váradi Török és Becszy családok levéltárai, ez utóbbi 36 darab középkori oklevéllel.

A levéltárat a lefolyt évben 211 kutató vette igénybe, kik 41,166 iratot és 35 pecsétlenyomatot használtak. Külső használatra pedig 48 téritvényen kikölcsönözöttetett 554 irat és 23 pecsétlenyomat. Az összes használat tehát 41,778 darab.

A levéltár újabb gyarapodásai feldolgoztattak és az illető csoportokba beosztattak. A korábbi letétemények közül rendeztetett és végleg felállított a koltai Vidos család levéltára 3304 darabbal, a Dessewffy család margonyai ágának levéltára 2788 darabbal, a gróf Teleki család nagyzebláti levéltára 13,623 darabbal és a Bugarin-Horváth család levéltára 1404 darabbal. Rendezés alatt állanak jelenleg a báró Balassa, Melczer, báró Radák és Török családok levéltárai, úgyszintén Kossuth Lajos iratai, melyekből a kézirati rész teljesen, a levelezéseknek pedig 1864. évig terjedő része nemcsak rendeztetett, hanem lajstromoztatott is.

A könyvtári tisztviselők 1898-ik évi irodalmi munkásságát az alábbi összeállítás mutatja.

Fejérpataky László
egyetemi tanár, igazgató-őr.

1. A Magyar Nemz. Múzeum könyvtára az 1897. évben.
(Magyar Könyvszemle, 1898. 1. füzet.)

2. A Magyar Heraldikai és Genealogiai társaság az 1898. évben. (Turul, 1898. 4. füzet).

3. A sanct-galleni konferencia. (Magyar Könyvszemle, 1898. 4. füzet.)

4. A Széchenyi orsz. könyvtár. (Magyar Szalon, 1898. decz. füzet.)

5. Folytatta a Zsigmondkori Oklevéltár anyagának gyűjtését.

6. Dr. Schönherr Gyulával együtt szerkesztette a Turult.

Szinnyei József

kir. tanácsos, ör.

1. »Magyar írók élete és munkái« 48—53. (VI. 2—7.) füze-
tei. Keszler-Kossuth, 1075 életrajz.

2. Hirlapirodalmunk fejlődése. (Beöthy Zsolt, Képes Irodalom-
története. II. kiadás.)

3. Pallas Nagy Lexikona XVI. kötetében egyes hirlapokról
(Vasárnapi Ujság stb.) cikkek.

4. Magyar Könyvészet. Országos katalógus. (Magyar Szalon,
1898. decz. füzet.)

Kollányi Ferencz.

ör.

1. Magyar ferenczrendiek a XVI. század első felében. (Szá-
zadok, 1898. 4—12. füzet.)

2. Jelentés a vatikáni és parmai levéltárban tett kutatásról.
(Akad. Értesítő, 1898. augusztusi füzet.)

3. A Karcsai és Gencsi családok czimerlevele 1434-ből.
(Turul, 1898. 4. füzet.)

Horváth Ignác

ör.

A M. Nemz. Múzeum könyvtárának czimjegyzéke. I. Ősnyom-
tatványok. Pótlék. I. (Kéziratban.)

Dr. Schönherr Gyula

segédőr, levéltárnok.

1. Nagylúcei Orbán czimerlevele 1480-ból. (Turul, 1898.
2. füzet.)

2. Nagybányai városi múzeum. (Nagybánya és vidéke. 1898.
aug. 20-iki sz.)

3. A filpesi Szécsiek hagyatéki pöre. (Tört. tár, 1898. 4. füzet.)
4. A történelem és a levéltárak. (Magyar Szalon, 1898. deczemberi füzet.)
5. Krisztus kinszenvedésének rendje. Egy Mátyás korabeli magyar nemesi társaság emléke. (Turul, 1898. 4. füzet.)
6. Nagy Iván. Nekrolog. (U. ott.)
7. Kisebbségi közlemények a M. Könyvszemle és a Turul hasábjain.
8. Munkában: Nagybánya város monografiája.
9. Szerkesztette a M. Könyvszemlét, mint társszerkesztő a Turult; mint segédszerkesztő részt vett az Athenaeum által kiadott Magyar Nemzet Története szerkesztésében.

Kereszty István

segédőr.

1. »Német dalok.« Cziglányi Bélától. — Incze Henrik: Operai Kalauz. — Petőfi zeneszóban. — Major Gyula könyve: Öszhangtan. — Mader Raoul balletzenéje. Sztojanovits Jenő operája: Ninon — Még egyszer a színházi évad. — Két hazai opera. — A művészetért. (Magyar Kritika, 1898. 11., 14., 23., 24. füzetek.)
2. »She«, Sztojanovits »Ninon«-ja. (Vasárnapi Ujság, 1898. 12. 16. számok.)
3. Az operaház éve. — »Éljen Wlassits.« (Aurora, 1898. jún. nov. füzet.)
4. 1148 hirlapunk. — Mader és Sztojanovits művei. (Reggeli Ujság, 1898. 95. 79. 104. számok.)
5. Kegyelmet az operának! — Uj intendáns. — Többszörös szereposztás. (Zenelap, 1898. 20. 21. 22. számok.)
6. Vezeti a Magyar Szalon zenészeti rovatát.
7. Szerkesztette és számos cikkel ellátta a »Művészeti Tudosító« napilap 1—43. számait.

Dr. Erdélyi Pál

segédőr.

1. Kéziratok tatarozása (Magyar Könyvszemle, 1898. 2. füzet.)
2. A gyöngyösi Toldalék. (U. ott, 1898. 3. füzet.)
3. Balassa versek-e? (Irod. tört. Közl. 1898. 2. füzet.)
4. Garay és Erdélyi. (Garay Album. Szegzárd, 1898.)
5. A Komáromi Énekes könyv. (Egy. Phil. Közl. 1899. 3. füzet.)

6. A XVI—XVII. sz. énekes könyvek. (Kézirat a Magyar Könyvszemle számára.)

Dr. Sebestyén Gyula

segédőr.

1. A Pray-kódex kora. (Magyar Könyvszemle, 1898. 1. füzet.)
2. Az iparművészeti múzeum karácsonyi tárlata (Ethnographia, 1898, 1. füzet.)
3. Titkári jelentés. (Ethnographia, 1898. 2. füzet.)
4. Avarok-e a mai székeltek? (Ethnographia, 1898. 6. füzet.)
5. A tudósok. (Magyar Szalon, 1898. deczemberi füzet.)
6. Munkácsi Bernáttal szerkesztette az Ethnographiát.

Dr. Áldásy Antal

egyetemi m. tanár, segédőr.

1. Pázmány Péter élete. Budapest, 1898. (Megjelent a Wodianer-féle Magyar Könyvtárban.)
2. A Magyar Nemzeti Múzeum és a külföldi kutatások. (Magyar Szalon, 1898. deczemberi füzet.)
3. Ismertetések és bírálatok a Turul, Magyar Könyvszemle és Magyar Kritika egyes számaiban.
4. Czikkek a Pallas Nagy Lexikonában, a Közgazdasági Ismeretek Tára és a Magyar Jogi Lexikonban.
5. A gróf Zichy család okmánytárának I—VI. kötetéhez név- és tárgymutató. (Kézirat.)
6. Munkában: A nyugati nagy egyházszakadás történetéből egyes részletek; a pecsétán rövid vázlat; az egyetemes középkor története 1250-től 1525-ig; a vatikáni könyvtár története; a magyarországi anabaptisták története.

Dr. Esztegar László

segéd.

1. Adalék Lukácsy Kristóf életrajzához. (Armenia, 1898. évf. 1. füzet.)
2. Jantyk Mátyás. (Magyar Szalon, 1898. okt. füzet.)
3. A bibliografiai szakismeretek megszerzése. (M. Könyvszemle, 1898. 3—4. füzetek.)
4. Index a Magyar Könyvszemle 1898. évfolyamához.
5. La Litterature hongroise dans les vingt dernieres années.

(Extrait du compte rendu des travaux du Congrès bibliographique international tenu à Paris du 13 au 16 avril 1898.)

6. Egy magyar történeti képgyűjtemény. Ernst Lajos gyűjteménye. (Vasárnapi Ujság, 1898. 42. szám.)

7. A brüsszeli repertorium. (Magyar Szalon, 1898. decz. füzet.)

8. Petőfi a külföldön (Petőfi-Album.)

9. Könyvismertetések: Szana Tamás, Markó Károly és a tájfestészet. (Magyar Ujság.) — Koroda Pál, Lira. (Magyarország.) — Magyar Műkincsek. A. Maire, Manuel pratique du Bibliothécaire. Fraknoi Vilmos, Karai László. A brünni könyvészeti kiállítás katalógusa. A magyar kir. közp. statiszt. hivatal nyilvános könyvtárának és térképgyűjteményének czimjegyzéke. P. Bergmans, L'imprimeur Jean Brito et les origines de l'imprimerie en Belgique. O. Mühlbrecht, Die Bücherliebhaberei in ihrer Entwicklung. (Magyar Könyvszemle.) — Zsilinszky M., Csongrádmegye története. (Magyar Kritika.) — Szongott Kristóf, A magyarországi örménycsaládok genealógiája. (Turul.) — B. Auerbach, Les Races et les Nationalités en Autriche-Hongrie. (Ethnographia.)

10. Kisebb közlemények a Magyar Könyvszemlében és az Ethnographiában.

11. Munkában: A párisi nemzeti könyvtár.

Dr. Melich János
segéd.

1. A gyöngyösi latin-magyar szótártöredék. Kiadja a M. T. Akadémia. 1898. Kivonata megjelent az Akad. Értesítő 1898. évi márcziusi füzetében.

2. A gyöngyösi glosszák. Facsimilével. Budapest. 1898. Kivonata megjelent az Akad. Ért. 1898. októberi füzetében.

3. Deutsche Ortsnamen und Lehnworte des ungarischen Sprachschatzes. Quellen és Forschungen, VI. k. (Ki van nyomva 7 iv.)

4. Jordánszky- és Érdy-kódex; Szavaty, zavagy; Bécsi és a Müncheneri kódex; Szovatos; s néhány szerkesztői izenet. (Magyar Nyelvőr, 1898. 9—10. füzetek.)

5. Pöröly; Magyar jövevények; Rákos; A Schlägl és a Besztercei szójegyzék; Vakol. (Nyelvtudományi Közlemények, 1898. 1. 3. 4. füzetek.)

6. Vegyes közlemények a Magyar Kritika, Magyar Könyvszemle, Ethnographia, Věstnik slovanských starožitnosti cz. folyóiratokban stb.

Dr. Bartha József
segéd. (1898 aug. végéig.)

1. Ismeretlen nyelvemlék a XVI. század első feléből. (Nyelvtud. Közl., 1898. 2. füzet.)
2. Jósika Miklós nyelvújítása. (M. Nyelvőr, 1898. 3. füzet.)
3. Barcsai Ákos csatájáról való gúnydal. (Irod. tört. Közl., 1898. 3. füzet.)
4. A népies szólások peres ügyéről. (M. Nyelvőr, 1898) 5. füzet.)
5. Putnoki levél. (Ismeretlen nyelvemlék.) (M. Könyvszemle, 1898. II. füzet.)
6. Ujabb regényeink. (Kath. Szemle, 1898. I. füzet.)
7. Rendszeres magyar nyelvtan, Gulyás Istvántól. (Phil. Közl., 1898. 3. füzet.)
8. Bacsányi János, Szinnyi Ferencztől. (Phil. Közl., 1898. 4. füzet.)
9. Nyelvújításunk kezdete, Kovalik Jánostól. (Phil. Közl., 1898. 5. füzet.)
10. A gyöngyösi latin-magyar szótártöredék. (M. Könyvszemle, 1898. II. füzet.)
11. Vegyes közlemények a Kath. Szemlében, M. Nyelvőrben, Phil. Közlönyben, Ethnographiában és M. Kritikában.

Kováts László
segéd.

1. Veszprém vármegye története a Pallas Nagy Lexikona számára.
2. Több magyar család (Vay, Vécsey, Wesselényi, Zay, Zichy stb.) története a Pallas Nagy Lexiconában.
3. Okmányok közlése a Történelmi Tárbán.

Dr. Hubert Emil
segéd.

1. A nyelvemléktan alapvonalai. (Doktori Értekezés.) 1898.
2. Nyelvemléktani alapfogalmak. (M. Nyelvőr, 1898. novemberi füz.)
3. Ki volt Bertalan pap, a Döbrentei-kódex másolója. (M. Könyvszemle, 1898. II. f.)